



Kaikkien aikojen Kieku

Kieku on paisunut ikäänkuin vahingossa uusiin mittoihin. Perinteisten työpajojen, klubin ja konsertin lisäksi on tänä vuonna toinenkin konsertti ja neljä esikonserttia. Tapahtumapaikkoina toimivat Kulttuurien museo ja Malmitalo.

Jokaisessa Kiekussa, kaikilla kurkkulaulukursseilla ovat naiset olleet enemmistönä. Opettajat ja esiintyjät ovat olleet aina kuitenkin muutamaa poikkeusta lukuunottamatta miehiä. Kun kerran Tuvassa on toimiva ja mainio naiskurkkulauluyhtye, ei tarvinnut edes oivaltaa, kun ajatus vuoden 2001 Kiekuun oli valmis. Tämän vuoden Kiekua lähdettiin rakentamaan Tuvan tyttöjen ympärille. Pääosassa vuoden 2001 Kiekussa on siis Tuva Kyzu. Lauantain Helsingin konsertin lisäksi he esiintyvät myös Samuelin Poloneesissa Seinäjoella, Tampereella, Oulussa ja Haapavedellä. Lisäksi he pitävät työpajoja muutamassa oppilaitoksessa sekä tietenkin perinteisen Kiekun kurkkulaulutyöpajan 28.-29.3.

Muu ohjelma rakentui sitten enemmän tai vähemmän sattumien ja päänäpistojen kautta. Vladimir Karujevin eli Okna Tsagaa Zamin kutsumisesta oli haaveiltu siitä lähtien, kun saimme hänen Suomen televisiosta 1995 nauhoitetun ohjelmansa käsiini. Nyt se viimeinkin onnistunee.

KIVA eli Kathy Brown oli itse aktiivinen ja mieltä alkoi kiehtoa ajatus länsimaisen ylääänilaulajan ja tuvalaisen naislauluyhtyeen konsertista. KIVA pitää myös sunnuntaina työpajan.

Neljännestä ulkomaisesta pääkonsertti-esiintyjästä HOSOOsta tuli vihje Yagoon kurkkulaulu-klubilla. (Sieltä saa koko ajan muuten vihjeitä myös laulamisesta. Klubiin voi liittyä osoitteessa <http://clubs.yahoo.com/clubs/tuvanthroatsinging>). HOSOO on ollut mukana useammankin mongolialaisen yhtyeen levyllä ja kiertueella, mutta on nyttemmin keskittynyt soolouraan. Viimeisin levy on nimeltään Altai – kuinkas muuten – ja

on sekoitus koneita ja kurkkulaulua. Suomessa HOSOO esittelee sekä perinteistä, että modernia höömeikulttuuria.

Päiväohjelman aikana lauantaina 31.3. Kulttuurien museossa aikuisten jurtassa ja lasten teltassa pääsee osallistumaan jälleen kurkkulaulu-, ääni-improvisaatio-, runolaulu-, yläääni- ja didgeridoutyöpajoihin. Perinteiset äänen rajojen mittaus ja ääniklinikka ovat tietenkin kuvioissa mukana.

Ikmeellisten ja ihanien äänien klubi suomalaisvoimin pidetään jälleen Saunabaarissa. Klubille on vapaa pääsy ja siellä esiintyy talkoohenkeen taiteilijoita eri aloilta. Yhteistä heille on se, että jossakin vaiheessa heillä on ollut joku kosketus kurkkulauluun: Osallistuminen kurssiin, jäsenyys yhdistyksessä tai yleinen sympatia kummallisten äänten päästämiseen. Jos olet kiinnostunut esiintymään soita (09) 386 3260 tai kirjoita saul@sci.fi

Varsinaista Kieku-viikkoa edeltää vielä sarja konsertteja Kulttuurien museossa. Konsertit pidetään otsikolla Kansojen laulua Kulttuurien museossa. 7.3. esiintyy Stepnida Borisova Jakutiasta ja Pavel Fajt Tsekkistä, 14.3. Sahaj Unlimited Suomesta, 22.3. tansanialainen Arnold Chivalala ja 27.3. syyrialainen Burhan Hamadon.

Helmikuun puolessa välissä julistettiin lisäksi toisen kerran Päästä ääni -kilpailu. Arvelimme, että viime vuodelta paljon julkisuutta saanut kilpailumme jätti jälkeensä ääntelyintoisia mattimyöhäisiä. Heille haluttiin antaa uusi tilaisuus.

Ikäänkuin huomaamatta Kiekusta on kasvanut kuukauden mittainen tapahtuma. Hyvää Kiekua ja tervetuloa!

Sauli Heikkilä



**Halutaan vuokrata edullinen pikkubussi
Tuva Kyzyn kiertueelle huhtikuun
ensimmäisellä viikolla.**

...

**Ilmoittaudu ajoissa työpajoihin (kts.
takasivu). Huom! Lauantain 31.3. päivä-
tapahtuman työpajat ovat lyhyitä
tutustumistyöpajoja ja maksuttomia.**

...

**Onko sinun äänelläsi tai yhtyeelläsi
annettavaa tiistain 27.3. Ikmeellisten ja
ihanie äänten klubilla Saunabaarissa?**

...

**Ilmoita ystävillesi ja aiheeseen sopivilla
postituslistoilla Kiekusta**

...

**Lisätietoja ja ilmoittautumisia:
(09) 386 3260 tai saul@sci.fi**

<http://www.cc.jyu.fi/~sjansson/kieku.htm>

Tyttöenergiaa aroilta ja vuorilta – Tuva Kzyzy

Tuva Kzyzy on yhteenä harvinainen ilmiö. Sen kaikki jäsenet ovat naisia jotka kaikki laulavat kurkkulaulua eli höömeitä. Vieläpä useimpia tyylejä aina kargyrasta alkaen. Kerrotaan, että vuosisadan alussa naiskurkkulaulu ei ollut sellainen ihme, kuin tänään. Luultavasti se ei ole sitä enää huomenna. Ai niin, miksikö Tuva eikä Tuva, niinkuin on totuttu kirjoittamaan. Kyrillisten ja erityisesti tuvalaisten aakkosten kääntäminen länsimaisille ei ole yksiselitteistä ja Sami Janssonin kanssa keskusteltuani käännyin hänen kannalleen.

Tuva Kzyzy on kotoisin Tuvan tasavallasta, Keski-Aasiasta. Tuva sijaitsee Mongolian rajalla ja on Venäjän autonominen tasavalta. Ensimmäisen ja toisen maailmansodan välisen ajan Tuva ehti olla itsenäinen Tannu Tuvan valtio. Siltä ajalta on peräisin runsaasti postimerkkeilijöiden himoitsemia Tannu Tuvan postimerkkejä. Tuva voidaan pitää kurkkulaulun eli höömein kehtona. Mongolialaiset höömeilaulajat voivat tosin väittää toista. Tuvalainen höömei kuitenkin poikkeaa mongolialaisesta ja on sävyiltään rikkaampaa, mutta melodioiltaan pelkistetympää kuin naapurinsa kurkkulaulutaide. Erään teorian mukaan höömei syntyi Mongolian alueella tuvalaisten siirtolaisten keskuudessa. Viime vuosikymmeninä kurkkulaulu elää

voimakasta renessanssia Tuvan lisäksi mm. Altailla ja Hakassiassa

Tuva Kzyzy on niin Tuvassa kuin koko maailmassakin harvinainen yhtye: kaikki sen jäsenet ovat naisia. Yhtye perustettiin Tumat Choduraan toimesta vuonna 1998. Siinä missä länsimaista ylä-äänilaulua harrastavat molemmat sukupuolet tasapuolisesti on mongolialainen ja tuvalainen kurkkulaulu – eli höömei – nykyään varsin miehinen taito. Usein kysytäänkin, että saako ja voiko nainen harrastaa kurkkulaulua. On kuitenkin olemassa historiallisia dokumentteja siitä, että varsinkin viime vuosisadan lopussa myös naiset lauloivat höömeitä.

On valitettava tosiasia, että monet höömeilaulajat eivät ole ilahuneita siitä, että

ovat saaneet kollegoikseen myös naisia. Näin oli myös aikaisemmin. Vanhat höömeilaulajat selittävät, että naisten laulama höömei tuo onnettomuutta. Tuva Kzyzy osoittaa tuon väitteen vääräksi. He ovat tehneet yleisön onnelliseksi jo monilla festivaaleilla ja konserttikiertueilla.

Tuva Kyzyn jäsenet ovat kaikki suorittaneet Tuvan tasavallan taidekoulun erikoistuen kansanmusiikkiin:

Choduraa Tumat chanzy, byzaanchy, chadagan ja igil. Höömei-tyleistä hän laulaa sygytiä, höömeitä ja kargyraa. Syntynyt 1974.

Ailangmaa Damyrang chadagan, byzaanchy ja homus. Höömei-tyleistä hän laulaa sygytiä ja höömeitä. Syntynyt 1975.

Shoraana Kuular chanzy ja byzaanchy. Syntynyt 1977.

Azimaa Kshuget byzaanchy, igil ja homus Höömei-tyleistä hän laulaa sygytiä, höömeitä ja kargyraa.

Yhtyeen managerina toimii Otkun Dostai, joka on itsekin kurkkulaulaja.

Tuvan musiikkisanastoa

chanzy =	nauhallinen kolmekielinen luuttu
igil =	reisien välissä soitettava kaksikielinen tuvalainen hevosenpääviulu. (kieli = nippu hevosenjouhia)
byzaanchy =	jouhikielillä varustettu nelikielinen jousisoitin, jossa jousi on pujotettu kielten väliin
chadagan =	eräänlainen sitra, muistuttaa japanilaista kotoa
homus =	munniharppu
höömei =	tavalliseen lauluun verrattuna käheämpi ja/tai kireämpi peruskurkkulauluteknikka, lauletaan melodioita ja ylä-äänisooloja
sygyt =	ylä-äänisoolotekniikka, kieltekniikalla saadaan ylä-äänit muistuttamaan kirkasta vihellystä
kargyra =	karkea, matala laulutekniikka. Basson vaikutelma syntyy vääntämällä äänihuulten hidastaajuisesta värähtelystä



Malmitalossa 31.3.2001. Klo 19.00, työpaja Helsingissä ke-to 28.-29.3., Pispalan sottiisi 23.-24.3., Suomen Kiertue 3.-7.4.

Eiks oo KIVA



Kivan huikkea ääni ja musiikillinen lahjakkuus on tulosta ammattimaisesta muusikon urasta laulajana ja kosketinsoittajana yhdistettynä matkustassa ääneen tarttuneihin vaikutteisiin. Niin Marokko, Japani, Thaimaa kuin Himalajakin kaikuvat hänen äänessään. Hänen debyytti-CD:nsä The Ladder on melodinen kanadalainen pop-matka täynnä jazz-, avantgarde- ja maailmanmusiikkivaikutteita.

Kivalla on syvälinen rakkaussuhde vokaaleihin, joiden avulla hän hukuttaa kuulijan rikkaaseen ja tarkkaan ylä-ään-ten spektreihin. Ylä-ään-ten käyttö hänen musiikissaan kuulostaa maailman luonnollisimmalta asialta ilman minkäänlaista päälleliimauksen tunnetta. Kiva on opiskellut musiikkia Englannissa, Coloradossa USA:ssa, Japanissa ja Tuvassa.

Kiva ei tule ensimmäistä kertaa Suomeen. Edellisellä kerralla hänellä oli selainen jonkin verran tunnettu orkesteri, kuin Crash Test Dummies. Tuolla kiertueella Kiva soitti yhtyeessä koskettimia ja lauloi taustoja. Kotisivullaan Kiva kertoo, että muistorikkain konsertti tuolta 14 kuukauden kiertueelta jäi mieleen Royal Albert Hall. Hetkinen. Eikös Helsingissä ollutkaan ainutlaatuista? Nyt pitäisi olla.

www.kivamusic.com



MALMITALO ON LÄHELLÄ

Malmitalo on Helsingin pohjoisten ja koillisten kaupunginosien kulttuurikeskus ja kuuluu Helsingin kaupungin kulttuuriasiakseen. Malmitalo on koko kansan kulttuuri-, kokoontumis- ja harrastamiskeskus ja sellaisena sukua entisaikojen seurahuoneille sekä työväen- ja nuorisoseuran taloille. Malmitalon tarjontaan kuuluu monipuolisia tapahtumia, näytelmiä ja teatteriproduktioita, konsertteja, näyttelyitä sekä elokuvia lapsille ja aikuisille. Esityssalien lisäksi talosta löytyy myös kokoustiloja vuokrattavaksi.

Malmitalossa toimivat Malmin kirjasto, Koillinen työväenopisto, Malmin mediapaja ja Pohjois-Helsingin musiikkiopisto. Lisäksi talossa on Helsinki Cateringin ravintola ja Kino Helios -elokuvateatteri.

Osoite:

Ala-Malmintori I

Puhelin lipunmyynti 3108 0835

Junat Helsingin keskustasta:

K-juna 11 minuuttia, 18.02, 18.22

P-juna 14 minuuttia, 18.10, 18.30

Tervetuloa!

Malmitalossa 31.3.2001. klo 19.00, työpaja sunnuntaina 1.4.



1/2001

**Julkaisija: Suomen kurkkulaulajat ry.
Päätöimittaja ja taittaja: Sauli Heikkilä
Vakituinen avustaja: Sami Jansson
Kirjapaino: Nykypaino Oy**

**Suomen kurkkulaulajien hallitus:
Sauli Heikkilä (pj), Kirsti Karkinen,
Juulia Salonen, Juha Valkeapää**

**varajäsenet:
Pekko Käppi, Tapani Rainamaa,
Soila Sariola**

**Osoite: PL 17, 00741 HELSINKI
Puhelin: (09) 386 3260
GSM 045 671 1868
Fax (09) 3746 3980**



Vuonna 1938 rakennettu Tennispalatsi on muuttunut peruskorjauksen myötä virkistyskeitaaksi, jossa on Kulttuurien museo, Helsingin kaupungin taidemuseo, Finnkinon elokuvakeskus sekä erilaisia myymälöitä, ravintoloita ja kahviloita.

Kulttuurien museo on maamme ensimmäinen tieteelliseen tutkimustyöhön perustuva etnografinen museo. Museo tuo maailman kulttuurien rikkaan ja kiehtovan perinnön Helsingin ydinkeskustaan. Tennispalatsiin on sijoitettu Kansallismuseossa toimineet yleisetnografiset ja suomalais-ugrilaiset kokoelmat, niiden tutkimus ja näyttelytoiminta. Museon yli 50 000 esinettä, käsikirjoituksia ja valokuvia sisältävä ainutlaatuinen aineisto esittelee kulttuurien arkea ja juhlaa kaikkialta maailmasta.

VOLGAN MUTKA

Kielisukulaistemme elämää ennen ja nyt
12.12.2000 - 14.10.2001
Näyttely kertoo suomalais-ugrilaisista kielistä puhuvien marilaisten (tšeremissien) elämästä.

Iranilaisia mattoja.

Tyypillisiä iranilaisia mattoja islamilaiselta ajalta.
Avautuu 20.3. 2001

Satunsa ja sen asukkaat.

Gunnar LandmanPapua-Uudessa-Guineassa
1910-1912. Avautuu 3.4.2001

KULTTUURIEN MUSEO

**Eteläinen Rautatiekatu 8 tai
Salomonkatu 15**

Pääkirjoitus

Elämä on kummallisia sattumia väärällä. Heurekassa avattiin juuri dinosaurusnäyttely, joka on peräisin Mongoliasta, joka tuli sinne Sardinia, josta Kiekussa oli kaksi vuotta sitten yhtye, jonka tulkkinä toimi Mikko Myllykoski, joka on Heurekassa osallistunut näyttelyn järjestämiseen. Johonkin tilaisuuteen näyttelyn tiimoilta on kutsuttu myös viime vuoden Päästä ääni -kilpailun voittaja Olli Äkräs. Kuulin kilpailun jälkeen, että Ollin äiti on kotoisin Haapavedeltä, niinkuin minäkin (Minä en muuten kuulunut tuomaristoon). Kilpailussahan Olli matki dinosauruksia...

Menisiköhän tämä läpi Hesarin sattumus-palstalla.

Sauli



Kalmukkia on Euroopan ainoa buddhalainen tasavalta ja kuuluu Venäjään. Se sijaitsee Volgan suistomaalla Kaspian meren rannalla, jonne Kalmukit vaelsivat reilut 300 vuotta sitten Mongoliasta. Kalmukkian presidentti on 38 vuotias Kirsan Ilumzhinov ja yksi presidentin neuvonantajista Vladimir Karujev eli Okna Tshagan Zam.

"Läntisessä mongoliassa Altailla lauletaan tyylillä, joka on ikivanhaa perinnettä. Se on eräs tapa muodostaa ääntä. Mielestäni

Okna Tsagan Zam

kaikki mongoli-sukuisten kansojen eepokset pitää esittää juuri kurkkulauluna, koska tekniikka takaa hyvin pitkän ja kestävä laulun, eikä se poikkea kaavastaan. Laulunprosessin aikana ihminen käyttää hyvin paljon energiaa. Se on hyvin mielenkiintoinen laulutyyli. Ensinnäkin siinä on energinen lataus, jonka tuloksena on pitkä jatkuva laulu. Minä käytän tyyliä "höme", se tarkoittaa kahta ääntä. Kahden äänen asettamista. Siinä onnistuu nitomaa yhteen epoksen sisällyksen ja musiikillisen tyylin, siis juuri kurkkulaulun. Kurkkulaulutyylistä puhuttaessa voisi vielä mainita, että Zankar -epoksessa, jota minä esitän, sanotaan, että kun laulaja, sankari Mingen lauloi, saattoi kuulla järvellä muinvan sorsan ääntelyä. Kuului joutsenen korahotelu, kun se muni kaislikossa. Musiikki

oli siis hyvin värikästä. Sen avulla tulkitaan suuren teoksen vivahteita. Musiikista puhuttaessa on mainittava, että kurkkulaulua ja sen ääniä on käytetty sotatantterelakin. Ne saattoivat järkyttää vastustajaa psykologisesti. Vanhastaan mongoliheimot saotatantereilla ennen taistelua, kiihottivat kurkkuaänillä toisiaan. He keräsivät siten energiaa. Taisteluun mennessään, he olivat lähes transsissa. Ja he huusivat, jos verta vuotaa, se vain sakenee. Jos häviämme, kadotkoon kahdeksan luuta. Mitä säästelisimme, mitä säälisimme maailmassa. Tärkeintä ihmiselle on kunniakas nimi ja hyvä muisto."

*Okna Tsagaan Zam
Suomen televisiossa 1995*

Malmitalo 30.3.2001. klo 19.00

Hosoo

HOSOO syntyi 1971 hooimeilaulajien perheeseen Tschandman-Sumin maakunnassa Chovdissa, joka sijaitsee Altaivuorilla Länsi-Mongoliassa. Hooimeitä lauletaan vain tällä alueella ja tekniikka kulkee sukupolvelta toiselle. Virallista hooimeikoulua ei ole.

HOSOO on laulanut kurkkulaulua seitsenvuotiaasta mutta aloitti varsinaisen laulajan uransa Mongolian pääkaupungissa Ulaanbaatarissa lopetettuaan koulun. Vuoteen 1993 hän työskenteli laulu- ja tanssiryhmässä. 1995 hän voitti Parhaan mongolialaisen laulaja tittelin laulukilpailuissa Ulaanbaatarissa. Vuoden 1993 jälkeen hän on kiertänyt Kiinaa, Venäjää ja Eurooppaa yhteiden Manduchai, Uyanga ja Egschiglen kanssa. Näiden vuosien aikana Uyanga julkaisi cd:n Uyanga-I ja Egschiglen cd:n Gobi.

Ensimmäisen sooloalbuminsa Altai HOSOO julkaisi lokakuussa 2000. Tällä levyllä hän sekoittaa perinteistä kurkkulaulua ja moderneja sovituksia. Hän



tuotti itse viimeisimmän puhtaasti perinteistä musiikkia sisältävän cd:n:sä Hooimij Legend. Lisäksi häntä voi kuulla jazz-yhtye Embryon levyllä Istanbul-Casablanca -Tour '98. Lähitulevaisuudessa HOSOO aikoo esiintyä soolona sekä julkaista perinteistä ja modernia musiikkia yhdistäviä levyjä.

Kaksi kolmasosaa mongolialaisista eläjä yhä paimentolaiselämästä. Paimentolaisina heidän on tultava toimeen luonnon ja luonnonvoimien kanssa. Mongolialaiset kunnioittavat luontoa suuresti. Eläimet, varsinkin hevoset, vuoret ja joet ovat pyhiä. Hooimeitekniikka on tämän kiinteän luontosuhteen tulosta. Hooimeilaulaja matkii luontoa: eläimiä: kameleita,

hevosia, susia, virtaavaa vettä, vuorten kaikua ja tuulta. Hän voi tuottaa kaksi ääntä yhtä aikaa: korkea melodia kulkee pitkän, tumman perusäänen päällä. Hyvä hooimeilaulaja ei laulaessaan liikuta huuliaan.

Konsertti

HOSOO säestää itseään morin-huurilla (hevosenpääsello). Suvdaa kertoo musiikin taustoista, ja tietenkin kuullaan myös lauluja Altai-cd:liltä, jolla HOSOO osoittaa kuinka perinteinen kurkkulaulu ja syntetisaattori, sampleri ja rumpukone voidaan yhdistää. Laulut kertovat pääasiassa luonnosta. Altai kertoo vuoristosta jossa hän kasvoi, Buyant on laulu joesta jonka rannalla hän lapsena harjoitteli laulamaan ja Tsingis Khan on kertomus yhdestä kaikkien aikojen suurimmista valloittajista.

Viimeinen laulu on erilaiset hooimeitekniikat esittelevä improvisaatio.

<http://www.roland-barkey.de/>

Malmitalo 30.3.2001. klo 19.00

Päästä Ääni 2001

Suomen kurkkulaulajat ry. kutsuu kaiken maailman ääntelijöitä osallistumaan vuoden 2001 Päästä Ääni-kilpailuun.

Viime vuonna yhdessä tiedekeskus Heureka kanssa järjestetyn kilpailun voitti 10-vuotias Olli Äkräs uskottomilla dinosauruseroillaan. Osallistujia oli laidasta laitaan, imitoijista kurkkulaulajiin, röyhtäilijöistä kirkkaijoihin.

Tuomaristo on korkeatasoinen ja kansainvälinen. Mielenkiintoisin ääni palkitaan äänittävällä MiniDisk-nauhurilla ja lisäksi tunnustuksena jaetaan pääsylippuja ja kunniakirjoja. Kärkiviisikolla on myös mahdollisuus esitellä ääntänsä elävän yleisön edessä.

Kilpailuun osallistuvat äänitteet (MD, CD, C-kasetti) voi lähettää osoitteella: Suomen Kurkkulaulajat, PL 17, 00741 HELSINKI. Kuoreen merkintä "Päästä Ääni".

Postileiman viimeinen päivämäärä saa olla 15.3.2001. Äänitteiden tulee kuitenkin olla perillä viimeistään 21.3., myös ulkomailta lähetetyt. Äänitteen voi lähettää myös mp3-muodossa sähköpostina. Max 1 Megan tiedosto. Kaupalliset ammattimaiset äänitteet hylätään.

Voittaja julistetaan Kieku - ihmisen äänen juhlan päivä-tapahtumassa Kulttuurien Museossa Helsingissä 31.3. Lisätietoja: saul@sci.fi tai (09) 386 3260



Stepanida Borisova

Stepanida Borisovan lumouksen ja karisman aistivat kaikki, jotka tuntevat hänet ihmisenä ja näyttämöllä. Hän on Venäjällä tunnettu ylistetyn Saha-teatterin johtavana taiteilijana ja maan rajojen ulkopuo-

lolla perinnemusiikkia, jazzia ja rockia esittävänä laulajana. Hän on tuonut Jakutian-Sahan tämän hetken musiikilliselle maailmankartalle.

Kuten eräs menneet ajat vielä muistava vanha emäntä kertoi, Stepanida laulaa kuin udaghan, shamaani. (Muis-tettakoon vain, että jakuutit ovat perinteisesti olleet sitä mieltä, että naisudaghan oli shamanoidessaan miestä väke-vämpi.) Stepanidan shamaanimaisuutta on tietenkin vaikea todistaa, mutta hänen äänestään ihmiset paranevat – ja hänen äänensä on kaikunut Tokiossa, Avignonissa, Hong Kongissa, Helsingissä ja on antanut jakuutilaisen laulun erityisopetusta Italiassa, Ranskassa ja Englannissa.

”On turha kertoa Stepanidasta sille, joka ei häntä ole kuullut. Siinä tapauksessa on parempi kuulla häntä edes kerran, kuin vain nähdä sata kertaa – vaikka sekin on kyllä kovin mieluisaa.”

Henriquet Pardeau, teatterifestivaalin johtaja Avignonissa

”Hänen laulunsa oli enemmän kuin laulua, se oli kokonaisval-taista, shamanistisesta jakuuttipohjasta kumpuavaa ääniteatte-ria, joka kuljetti aivan omiin sfääreihinsä. Esitykseen ladatulla energialla olisi vaikka valaissut pienen kylän.”

”Yhtäkkiä esityksessä välähtikin jotakin hyvin tuttua: käen kukunta! Se avasi toiveikkaan suorastaan byyrisen kevätjakson joka seurasi syvää, hulluuden rajamaille vievää pimeyttä, jonka syövereissä Borisovan syvä, tukevasti vibraattoa käyttävä kurkkulaulu vaelteli emotionaalisesti täyteen ladattuna. - Toisessa kohtaa vaihdettiin tahtilajia ja simsalabim: oli kuin olisi kuunnellut pohjois-Amerikan intiaanien musiikkia.”

Helsingin Sanomat, marraskuu 1996

Stepanida Borisovaa säestää tsekkiläinen **Pavel Fajt** (lyömäsoittimet ja elektroniikka)

Pavel Fajt on työskennellyt useiden naisartistien, kuten Iva Bittova, Anna Homler ja Stepanida Borisova kanssa. Eri-tysesesti Borisovan kanssa hän lähestyy shamaanimaailmaa. Fajt käyttää itsesuunnittelemaansa soitinarsenaalia, jonka soundi on hyvin poikkeava, mutta yhtäaikaan hyvin melodi-nen ja lämmin.

Stepanida Borisova ja Pavel Fajt esiintyvät myös Tse-tse-klu-billa 6.3.

Kulttuurien museossa 7.3.2001. klo 19.00

Arnold Chiwalala



Arnold on tullut jo monelle tutuksi Suomessa lukuisien kurssien ja esiin-tymisiensä myötä. Lukemattomat ovat ne oppilaat, jotka ovat saaneet tutus-tua rumpujen soiton ja tanssin saloihin hänen tunneillaan. Hänen esittämänsä ja opettamansa tanssit sekä niihin liittyvät laulut kumpuavat Tansaniasta, mutta Arnold esittää myös omia laulujaan, joiden suhde perinteeseen on löyhempi. Mukaan on sopi-vasti fuusioitu myös suomalaista kantelemusiikkia. Arnold muistetaan huikean menestyksen saaneesta Gekosta. Tänä vuonna merkittäviä esityksiä ovat myös tohtorin tutkin-toon liittyvät konsertit, sekä esiintymiset PolePole-duossa, jossa soittokumppanina on Topi Korhonen.

Arnold Chiwalala on Tansanian valtion Bagamoyon taidekoulun kasvatti ja hän on jatkanut opintojaan Sibe-lius-Akatemian kansanmusiikkiosastolla. Vaikka Arnold Chiwalalan laulu onkin ns. normaalia laulua, sitä leimaa selkeästi sointi, jota voisi kutsua afrikkalaiseksi.

Kulttuurien museossa to 22.3.2001. klo 19.00

Burhan Hamadon

Burhan Hamadon on kotoisin Syyriasta, mutta asuu tällä hetkellä perheineen Helsingissä. Burhan Hamadon toimii Hakunilan kansainvälisen yhdistyksen projektinjohtajana, toimittaa suomalais-arabialaista ohjelmaa Lähiradiossa ja jatkaa opintojaan Helsingin Ammattikorkeakoulussa. Ennen kaikkea Burhan tunnetaan kuitenkin Al Teslim -yhtyeen laulajana ja perkussionistina. Suomessa hän on ainoa klassisen arabialaisen musiikin laulaja ja on esiintynyt useilla festivaaleilla ja tapahtumissa. Kulttuurien muse-ossa kuullaan klassista arabialaista laulua, sufi-musiikkia ja improvisaatiota.

Kulttuurien museossa ti 27.3.2001. klo 19.00

Sahaj Unlimited

Sahaj Unlimited soittaa musiikkia kuunneltavaksi ja ”hurmioon asti” tansittavaksi. Yhtye joka esittää Intialaista Bhajan- ja Qawali-musiikkia. Kaikki ryhmän jäsenet harjoittavat säännöllisesti Sahaja Yogaa, joka on Shri Mataji Nirmala Devn opettama keino itsetun-temukseen. Olemme Sahaja Yogan kautta tutustuneet tähän jaloon musiikkiperinteeseen, jonka tarkoitus on saattaa ihmiset hengen ilon ja autuuden tilaan.

Sahaj Unlimited kuvaa itseään iloluontoiseksi joukkioksi, joka soitti aluksi omaksi ilokseen, mutta on viime vuosina myös esiintynyt paljon mm. Helsingin vanhalla ylioppilastalolla ja Bottalla, yksityis-tilaisuuksissa, Tampereen Telakka-klubilla, Valosalissa, Helsingin yliopiston juhlasalissa, Vaasan nuorisotalolla, Helsingin Taidehal-lin klubilla, Didrischeni Taidemuseossa jne.

Kulttuurien museossa ke 14.3.2001. klo 19.00

Tannu Tuva kartalla 20 vuotta

- eli miten hooinei Suomeen hiihti?

Ensimmäisen maailmansodan ja sossialistisen vallankumouksen yhteydessä Tannu Ulko-Mongolian maakunta Tannu Uranghai itsenäistyi kommunistiseksi Tannu Tuvaksi. Se oli itsenäinen 24 vuotta – vuosina 1921-1944, ja ryhtyi vuonna 1936 kehittelemään monenlaisia erikoisia postimerkkejä omaa postilaitostaan varten. Näissä postimerkeissä esiteltiin seudun kulttuuria, joka rinnastettiin ajan uutuuksiin, kuten lentokoneisiin, juniin ja ilmalaivoihin. Silti vielä nykyäänkään ei Tuvassa ole rautatietä, lentokenttä kyllä on. Nämä erikoiset postimerkit kiinnittivät postimerkkeilijöiden huomion 50-luvulla, mutta tuolloin eivät uudet karttakirjat enää tunteneet Tannu Tuvaa – tilalla oli vain Suuri ja Mahtava.

Asia jäi kuitenkin vaivaamaan Richard Feynmania, joka joskus 1980-luvulla alkoi Ralph Leightonin kanssa etsiä yhteyksiä silloiseen Tuvan ASSR:ään. Venäläinen tutkija Sevan Vainshtein lähetti heille Melodii Tuvy-albumin, jolta he saivat kuulla aitoa hooineita. Vihdoin 90-luvun alussa Tuvasta saapui Feynmanille ja Leightonille kutsu, mutta ikävä kyllä liian myöhään: Feynman oli menehtynyt sairauteen vain kaksi viikkoa ennen kutsun saapumista.

Ralph Leighton pääsi kuitenkin lähettämään matkaan veljensä Alan Leightonin kanssa vuoden 1991 heinäkuussa, jolloin Neuvostoliitto eli vielä viimeisiä kuukausiaan. Matkan eräänä tavoitteena oli pystyttää Richard Feynmanille muistokivi Jenisein rantapenkereelle. Tuvassa he tapasivat mm. arkeologi Mongush Mannajoolin ja tietenkin hooinei-laulajia, kuten Kajgal-ool Khovalygin (en viitsi käyttää tässä Tannu Tuvan aakkosia, kun se aiheuttaa Saulille editointiongelmia) (Niin ja kun harvempi niitä osaa lukea...sh). Kajgal-ool lupasi lähteä USA:han osallistukseen paraatiin ratsain ja laulaakseen



“No, missä helvetissä sitten on Tannu Tuva?”, kysyi nuori ja harras postimerkkeilijä Richard Feynman (myöhemmin Nobel-palkittu fyysikko) maantieteenopettajaltaan, joka oli maininnut pystyvänsä paikantamaan kaikki maailman valtiot – niin nykyiset kuin historiallisetkin. Näin ainakin Feynman vanhemmiten väitti lapsena tehneensä ryhdyttyään Ralph Leightonin kanssa selvittämään, mikä maa Tuva oikein on.



hooineita. Myös Anatolii Kuular ja Kongar-ool Ondar Tuva Ensemblesta lähtivät. Pojat tekivät ensimmäisen keikkansa Jenkeihin ja pian syntyi yhtye Xyn-Xyrty (= Auringonkehä, Aura) eli Huun-Huur-Tu (nimen muoto selittyy siten, että tuvalaiset kirjoittavat y:n kahdella u:lla, jolleivät löydä kirjaimistostaan saksalaista überää, tavallisen y:n he varaavat mieluiten takaille), jonka jäseniä olivat aluksi Kajgal-ool, Anatolii, Albert Kyvezin ja Aleksandr Bapa. Huun-Huur-Tu alkoi keikkailla, levyttää ja opettaa Jenkeissä ja pian muuallakin lännessä – etenkin kun ilmapiiri Venäjällä vapautui Neuvostoliiton hajottua. Albert perusti pian oman bändinsä Yat-Khan ja Huun-Huur-Tu otti hänen tilalleen Sajan Bapan. Ennen pitkää Aleksandr Bapa poistui Huun-Huur-Tu:sta ryhtyäkseen manageroimaan tuvalaisia bändejä länteen, mm. Chirgilchiniä, joten hänen tilalleen tuli Aleksei Saryglar.



Tuvalainen hooinei alkaa levitä lännessä

Lännen muusikot kiinnostuivat tuvalaisesta hooineista ja halusivat oppitunteja. Niinpä muillekin tuvalaisille, kuin varsinaisille hooinei-mestareille, löytyi maailmalla kysyntää 90-luvun alkupuoliskolla. Huun-Huur-Tu:n lisäksi muutkin mestarit tietenkin kiertelivät länttä – niin teki Gennadi Tumat Ay-Kherel -yhtyeensä kanssa, johon kuului mm. Vladimir Sojan. Niin teki Albert Kyvezin Yat-Kha -yhtyeensä kanssa ja niin teki myös Oleg Kuular Shu-De -yhtyeen kanssa. Myös shamaanina Shu-De -yhtyeeseen kuulunut Boris Salchak koettiin onneaan hooinein opettajana.

Nyt näemmekin jo, miten hooinei tuli Suomeen: ensin sitä esitteli täällä vuonna 1995 Boris Salchak, joka oli jo kiertänyt Eurooppaa Oleg Kuularin ja nuoren Mõngyn-ool Ondarin kanssa Shu-De -yhtyeen mukana. Albert Kyvezin piti Kangool Mongushin kanssa Röykässä kurssin vuonna 1996 ja seuraavana vuonna Vladimir Sojan tuli ensimmäistä kertaa Suomeen. Hänestä oli tullut Ay-Kherel -yhtyeen vetäjä, koska Gennadi Tumat oli menehtynyt edellisvuonna. Vuonna 1999 tulivat sitten loputkin lännessä kierrelleet (ja vielä elossa olevat) merkittävät mestarit Suomeen: nuori Chirgilchin kaikkein nuorimmalla ja lahjakkaimmalla Igor Köshkendeillä vahvistettuna tuli kevään Kiekuun ja vihdoon kesällä Huun-Huur-Tu tuli Tampereen Säveleen ja Kongar-ool Ondar Haapavedelle. Näin olivat yhdysvaltalaisessa paraatissa lännen valloituksen aloittaneet tuvalaiset siis ottaneet lopulta myös Suomen haltuunsa! Samalla tuvalaisen hooinein harrastus oli jo ehtinyt levitä Jenkeistä Japaniin, Eurooppaan ja Australiaan jne.

Kilpaileva laulutapa eli länsimainen ylä-ääneslaulu

Kaiken hooimeihässäkän sivussa nähtävästi myös kehittyi länsimainen ylä-ääneslaulu, joka ei ole hooimeitä. Esim. Dan Bennett esittelee Friends of Tuvan FAQ-sivuilla länsimaisen ylä-ääneslaulun alkeet hooimeinä. Hän mainitsee ottaneensa joitakin oppitunteja joltain mongoliopettajalta. Myös amerikkalainen David Hykes on opiskellut mongolihooimeitä hiukkasen, mutta ryhtynyt sitten kehittämään länsimaisesta ylä-ääneslaulusta taidetta yhteensä Harmonic Choir kanssa. Länsimainen ylä-ääneslaulu poikkeaa monessa suhteessa hooimeistä, mutta tärkein ero on perusäänien muodostuksessa. Hooimein perusääni on kireä "rintaääni" eli hörekteer, kun taas länsimaisen ylä-ääneslaulun perusääni on tavallinen lauluääni. Gennadi Tumatin muisto-cd:ssä (Tumat, Gennadi: *Alys Chur-tum Övür Charyy, My Homeland Övür*, Pan Records 2000.) siteerataan Tumatia, joka on todennut, että juuri hörekteer on se piirre äänenkäytössä, josta tunnistaa hyvän hooimeilaulajan.

Suomessakin on ollut vähällä käydä samalla tavoin: olemme olleet niin ylä-ään-ten lumoissa, ettemme ole ymmärtäneet kiinnittää huomiota perusääneen. Gennadi Tumatin levyltä kannattaa kuunnella upeasti a capellana laulettu raita 3, jonka alun kolme säkeistöä lauletaan tavallisella pehmeästi soivalla lauluäänellä ja kaksi viimeistä hörekteerillä. Hörekteer ei ole ylä-ääneslaulua, mutta se on äänenkäyttötapa, jota aidossa tuvalaisessa ja mongolialai- sessa hooimeissä käytetään aina perusää- nenä kargyraata lukuunottamatta. Tosin kargyraakaan ei soi kunnon keskiaasialai- seen tyyliin, jollei laulaja hallitse myös hörekteeriä.

Sami Jansson



Samin laulunurkka

Tässä Hooimein numerossa aloittaa ansioitunut Hooimein avustaja, kurkkulaulaja, tuvan kielen opiskelijana Sami Jansson sarjan, jossa viimeinkin meille selviää, mistä olemme laulaneet kaikki nämä vuodet. Ensimmäisenä on vuorossa Eki A'ttar, joka on yksi lempilaulu- jani ja jonka lähes kaikki hooimeiyhtyeet ovat levyttäneet. Että juokse sinä humma...

Eki A'ttar tarkoittaa "hyvät hevoset".

Laulun ensimmäisessä ja toisessa säkeis- tössä lauletaan nopeasta ravurista, jonka päässä helisevät suitsien koristeet tuovat mieleen morsiamen hiusnauhan helmien helinän. Tuvalaisten naisten kansallis- asuun kuuluu pitkä letti, joka on sidottu kiinni helmin koristellulla nauhalla, ts'avagalla. Näissä säkeistöissä siis lauletaan, että ravurin suitset helisevät syngyr-syngyr tuoden mieleen morsiamen ts'avagan, joka helisee ts'ajir-ts'ajir. Ja morsiantaan muis- televan sulhasen sydän lyö samassa tahdissa hevosen laukan kanssa šimmir-šimmir.

Kolmannessa säkeistössä lauletaan Länsi- Tuvan Hemtšik-joesta, jonka yläjuoksun suuntaan ollaan juuri ratsastamassa uljas- ryhtisellä varsalla (hertteš-øj) ja tuskin mal- tetaan odottaa iltaan asti, jolloin päästään vihdoon morsiamen luokse. Neljännessä säkeistössä ylistetään hevosen nopeaa lauk- kaa ja muistellaan morsiamen iloista ja nauravaista luonnetta.

Viides ja kuudes säkeistö ovat kilpalaulan- taa. Kaksi tai kolme ratsastajaa laulavat toisilleen ylistäen kilpaa hevostensa varus- telutasoa ja kiusaavat toisiaan. Ensin toinen laulaa, että hänen hevostensa suitset ovat hopeiset ja kysyy, käykö toisella kateeksi, ja laulaa sitten, että hänpä pystyy valloit- tamaan toisen morsiamen. Toinen vastaa tähän, että hänelläpä on suitsien lisäksi myös satulassa ja jalustimissa hopeakoris- teluja, joten toinen saakin sanoa jäähyväi- set omalle morsiamelleen.

Seitsemännessä säkeistössä kerrotaan vielä nopean varsan suitsien kilinästä ja nuoren morsiamen ts'avagan helinästä. Kahdek-

Eki A'ttar

Chügürüktüng bazhyngaida
Chügen sugluk shynggyr-shynggyr
Chüden artyk saryym saktyp
Chüldü-chüreem shimmir-shimmir

Eki-dorum bazhyngaida
Ezer, chygen shynggyr-shynggyr
Erge-Karam chazhyngaida
Chavagazy chajyr-chajyr

Khemchik khemni örü chelgen
Kherthesh-oinung choruu-la-dyr
Kezhee boorga changnap kelir
Kheimerimning changy-la-dyr

Karbab karbab chelip orar
Kara-dorum chelizhi-dir
Katyranap changnap orar
Karam-ezhim changy-la-dyr

A'dym bazhy mönggün chügen
Adaarganchyg-dyr be, baza?
Anai-karang mende turar
Alyksanchyg-dyr be, baza?

Ezer, chügen, sugluk mönggün
Adaarganchyg-dyr be, baza?
Erge-karang mende turar
Alyksanchyg-dyr be, baza?

Oglaa-dainyng bazhynaida
Sugluk deerbek shynggyr-shynggyr
Ortun-Karam chazhynaida
Chavagazy chajyr-cajyr

Saarynda demdek baskan
Saramny munuksaar men
Salaazynda bilzek sukkan
Saryym kyska duzhuksaar men

sannessa säkeistössä lauletaan sitten siitä, kuinka hevosen kankkuun on laitettu polt- tomerkki, jolla tämä hevonen on merkitty omaksi. Sitten mainitaan, että myös mor- sian on jo ehditty merkitä omaksi tämän sormeeseen pujotetulla sormuksella.

Näissä säkeistöissä vilisee erilaisia nimityk- siä ratsuille ja morsiamille. Tšygyryk on ravuri, saarym on armas. Eki-dorug on hyvä raudikko, erge-kara on sisarussarjan vanhin tyttö. Kara-dorug on tumma ruu- nikko ja kara-eš on jälleen nimitys tyttöys- tävälle. Hertteš-øj on uljasryhtinen varsa ja heimer-kara on toiseksi nuorin tyttö ssa- russarjasta. Anaj-kara on kaikista nuorin ja orttun-kara on keskimmäinen. Anaj tar- koittaa oikeastaan pientä kiliä. Ogla-daj on jälleen nimitys nopealle varsalle, sarala on väriltään kellertävä hevonen, keltaisen ja ruskean sävyille tuvalaisilla riittää nimi- tyksiä, kun hevosista on puhe. Saryym-kys tarkoittaa melko tarkasti tyttöystävää.

ILMOITTAUDU
TYÖPAJOIHIN
AJOISSA

28.-29.3. Tuva Kyzy
Höomei-työpaja (eli kurkkulaulutyöpaja) Helsingissä. 3 tuntia/ilta, 300,-
Paikka ilmoitetaan myöhemmin osallistujille.

1.4. KIVA
Ylä-äänilaulu työpaja.
4 tuntia sunnuntai-iltapäivällä 150,-
Paikka ilmoitetaan myöhemmin osallistujille.

Edelliset työpajat yhteensä 400,-.
Ilmoittautumiset ja tiedustelut
(09) 386 3260 tai saul@sci.fi

Kadoksissa: Teillä tietymättömillä ainakin levyt: Genghis Blues, Kongar-ool Ondar, Yunchen Lachmo, TUVU, music from the Central of Asia.
Sauli Heikkilä (09) 386 3260

Muista maksaa

jäsenmaksusi vuodelle 2001:
50,- tilille 800013-70504251, niin varmistat postisi tänä vuonna.

Muista laittaa osoite (myös sähköposti) ja viesti "kurkkulaulajat, jäsenmaksu 2001"

HUUN-HUUR-TU
Savoy-teatterissa
13.3. klo 19.00

Maailman arvostetuin kurkkulauluyhtye Huun-Huur-Tu tulee yllätyskeikalle maaliskuun alussa sopivasti Kiekun alla. Tätä(kään) konserttia ei kannata missata!

KURKKULAULU -WORKSHOP
28.-29.6. 2001 Haapavedellä

OPETTAJINA HUUN-HUUR-TU -yhtyeen jäsenet

12 h, ryhmäopetus

opetus: 600 mk, folkoin kaikki konsertit kurssilaisille 100 mk

enintään 25 oppilasta

Majoitus: Mäkirinteen koulu, lattiamajoitus to-su) 100 mk

Haapaveden Opisto 08/4549500, 150 mk/yö

Hotelli Haapakannel 452 370

Tiedustelut ja sitova ilmoittautuminen:

timo.hannula@haapavesi.fi tai (08) 459 1284

KIEKKU

Kansojen laulun Kulttuurien museossa klo 19.00, 15,-,
Salomonkatu 15 (Tennispalatsi 2. krs)
7.3. Stepanida Borisova (Jakuttia) & Pavel Fajt (Tsekki)
14.3. Sahaj Unlimited (pakistaniasta musiikkia)
21.3. Arnold Chwalain (Tansania)
27.3. Burhan Hamaden (Syyria)

Ilmeellisten ja thanien äänen klubi 27.3. klo 20.30
Saunbar, Kerikinkatu 27, vapaa pääsy
Runsaasti suomalaisia esiintyjiä

Konsertit Malmitalolla, Ala-Malmin Tori klo 19.00
30.3. HOSOO (Mongolia), Okna Tsagan Zam
(Vladimir Karujev, Kalmukkia) 60/50
31.3. KIVA (Canada) Tyva Kyzy (Tyva) 80/60

Päivätapahtuma Kulttuurien museossa 31.3. klo 11.00-15.00
Salomonkatu 15 (Tennispalatsi 2. krs)
Kurkkulaulu-, ääni-improvisaatio-, didgeridoo-, ylä-äänilaulu- ja runokulautyöpajat lapsille ja aikuisille. Eri kulttuurien ylä-ääni- ja kurkkulaulun esittelyä. Päästä ääni -kilpailun tulokset.



OSALLISTU PÄÄSTÄ ÄÄNI -KILPAILUUN JA NOUSE MAINEEN KUKKULOILLE. POSTITA ÄÄNESI VIIMEISTÄÄN 15.3. OSOITTEESEEN PL 17, 00741 HELSINKI JA VOIT VOITTAÄÄNITTÄVÄN MD:n. KUOREEN MERKINTÄ: "PÄÄSTÄ ÄÄNI".
Lisäohjeita sivulla 3.

<http://www.cc.jyu.fi/~jansson/kieku.htm>

KURKKULAULUTYÖPAJA 28.-29.3., YLÄ-ÄÄNITYÖPAJA 1.4.
Työpaja- ja KIEKKU-tiedustelut: saul@sci.fi tai (09) 386 3260
Järjestää Suomen Kurkkulaulajat

Yhteistyössä mukana: Kulttuurien museo - Suomi - Mongolia -seura - Nykypaine